

صلاة الاضلاع

دانشگاه هنر اصفهان
دانشکده معماری و شهرسازی
گروه مطالعات معماری ایران

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته معماری گرایش مطالعات معماری ایران
**بازآفرینی کالبد کاخ‌ها و باغ‌های ازدست رفته دوران صفوی در اصفهان با اتکا به متون
و اسناد**

(مطالعه موردی: کاخ‌ها و باغ‌های خیابان چهارباغ عباسی)

استاد راهنما:
دکتر احمد امین پور

استاد مشاور:
دکتر آرمین بهرامیان

پژوهشگر:
سودابه قلی پور

شهریورماه ۱۳۹۱

اظهارنامه دانشجو:

موضوع پایان نامه: بازآفرینی کالبد کاخها و باغ های ازدست رفته دوران صفوی در اصفهان با اتکا به متون و اسناد

(مطالعه موردی: کاخها و باغهای خیابان چهارباغ عباسی)

استاد راهنما:

اینجانب سودابه قلی پور دانشجوی دوره کارشناسی ارشد رشته معماری گرایش مطالعات معماری ایران دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر اصفهان به شماره دانشجویی ۸۸۱۱۴۰۷۱۰۵ گواهی می نمایم که تحقیقات ارائه شده در این پایان نامه توسط شخص اینجانب انجام شده و صحت و اصالت مطالب نگارش شده مورد تأیید می باشد و در موارد استفاده از کار دیگر محققان به مرجع مورد استفاده اشاره شده است. به علاوه گواهی می نمایم که مطالب مندرج در پایان نامه تاکنون برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی توسط اینجانب یا فرد دیگری ارائه نشده است و در تدوین متن پایان نامه چارچوب مصوب دانشگاه هنر اصفهان را به طور کامل رعایت کرده ام.

امضاء دانشجو:

تاریخ:

دانشگاه هنر اصفهان
دانشکده معماری و شهرسازی
گروه مطالعات معماری ایران

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته معماری گرایش مطالعات معماری ایران
آقای/خانم سودابه قلی پور با عنوان:

**باز آفرینی کالبد کاخ‌ها و باغ‌های ازدست رفته دوران صفوی در اصفهان با اتکا به متون
و اسناد**

(مطالعه موردی: کاخ‌ها و باغ‌های خیابان چهارباغ عباسی)

ارایه شده به مدیریت تحصیلات تکمیلی دانشگاه به عنوان بخشی از فعالیتهای تحصیلی لازم برای درجه‌ی کارشناسی ارشد که در تاریخ..... توسط هیأت داوران زیر بررسی و با نمره.....درجه.....به تصویب نهایی رسید

۱- استاد راهنمای اول پایان نامه آقای دکتر ..... با مرتبه علمی ..... امضا

۲- استاد مشاور اول پایان نامه آقای دکتر ..... با مرتبه علمی ..... امضا

۳- استاد داور داخل گروه آقای دکتر ..... با مرتبه علمی ..... امضا

۴- استاد داور خارج از گروه آقای دکتر ..... با مرتبه علمی ..... امضا

مهر و امضای مدیر گروه

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری های ناشی از تحقیق، همچنین چاپ و تکثیر، نسخه برداری، ترجمه و اقتباس از این پایان نامه کارشناسی ارشد، برای دانشگاه هنر اصفهان محفوظ است. نقل مطالب با ذکر منبع بلامانع است.

تقدیم به:

تقدیم به پدر و مادر عزیزم:
که همواره راهنمایی‌ها و دعاهایشان روشنگر و بدرقه‌راهم بوده است.

سپاسگزاری:

با کمال سپاس و امتنان
از راهنمایی ها و زحمات اساتید ارجمند جناب آقای دکتر امین پور و جناب آقای دکتر بهرامیان که در به ثمر
رساندن این تلاش مرا یاری نمودند.

چکیده:

دوره صفویه از درخشان‌ترین دوره تاریخ معماری ایران است. مدت یک قرن و نیم اصفهان پایتخت شاه عباس و جانشینان او بود. در این دوره طولانی نکته‌ای که جلب توجه می‌کند، علاقه عموم پادشاهان این سلسله اعم از قوی و ضعیف و لایق یا بی‌کفایت به امر عمران و آبادی و ایجاد بناهای جدید و افزودن آن بر ساختمان‌های پیشین است و در این کار نوعی رقابت و اهتمام و کوشش بیشتر در به‌وجود آوردن آثاری باشکوه‌تر مشاهده می‌شود. از آن‌جا که خیابان چهارباغ یکی از مهم‌ترین و ارزشمندترین عناصر هویت‌بخش شهر تاریخی اصفهان محسوب می‌شود و در نوع خود اثری بی‌همتا و سندی بسیار بااهمیت در اثبات خلاقیت، اندیشه‌ورزی و توانمندی نیاکان ماست؛ بدیهی است نمی‌توان به کیفیت و جزییات آن بی‌اعتنا بود.

هدف از این تحقیق، شناسایی ساختار کالبدی باغ‌ها و کاخ‌های ازدست‌رفته دوران صفویه و بازآفرینی کالبد آن‌هاست. از آن‌جا که نشانه‌های فیزیکی این باغ‌ها و کاخ‌ها تا حدی باقی مانده است، بر اساس اطلاعات به دست آمده از متون و اسناد، به ویژه سفرنامه‌ها می‌توان به بازآفرینی متشابه واقع برای آن پرداخت تا حدی که راه‌گشای تحقیقات آینده باشد. این پژوهش هدف محور می‌باشد و برای آن فرضیه‌ای در نظر گرفته نشده است.

روش تحقیق در این مقاله، روش تحقیق توصیفی-تاریخی است. از آن‌جا که اکثر نشانه‌های این باغ‌ها از بین رفته است، با جستجو در منابع تاریخی و سفرنامه‌ها و اسناد و مدارک به‌جامانده از آن دوره‌ها و گویاسازی اسناد مصور کهن و از طریق مقایسه آن‌ها با یکدیگر و با بررسی تحقیقات پژوهشگران معاصر درباره ساختار معماری و شهرسازی در دوره صفویه در کتاب‌ها، مجلات، اینترنت و ... می‌توان به بیان ویژگی‌های این باغ‌ها و کاخ‌ها دست یافت و به پرسش‌هایی از قبیل اینکه کاخ‌ها و باغ‌های دوره صفوی در اصفهان دارای چه ویژگی‌هایی بوده‌اند و کلیت خیابان چهارباغ عباسی به چه صورتی بوده، پاسخ داده شود. در واقع توصیفاتی که درباره باغ‌ها و کاخ‌های این دوره در سفرنامه‌ها شده، بسیار مفصل‌تر از توصیفاتی است که در دوره‌های قبلی شده است و این کمک بزرگی به شناخت باغ‌ها و کاخ‌های این دوره تاریخی کرده است.

برای درک این باغ‌ها از ترسیمی که کمپفر برای دولتخانه صفوی ارائه کرده و برخی از واقعیت‌های موجود، از قبیل وجود مادی‌ها، وجود سردر باقی‌مانده از باغ خرگاه و کاخ هشت‌بهشت در باغ بلبل و ... و مطالب ارائه شده در متون و کتاب‌ها، استفاده شده است. یافته‌های تحقیق مبین آن است که ده باغ در این خیابان وجود داشته است و پلان همه باغ‌های این خیابان به جز باغ خرگاه به صورت مستطیل در دو جهت شرقی - غربی و شمالی - جنوبی بوده؛ همچنین این باغ‌ها به گونه‌های مختلف از نظر تعداد کوشک (دارای کوشک‌های متعدد تا بدون کوشک میانی) دیده شده است. استفاده از چادر در باغ خرگاه و کوشک هشت‌ضلعی هشت‌بهشت در باغ بلبل و قفس‌های باغ‌های شیرخانه و قفس‌خانه نمایانگر گونه‌های شکلی متعدد فضای مصنوع باغ‌های این خیابان بوده است.

کلید واژه‌ها(فارسی): باغ، کاخ، صفوی، اصفهان، چهارباغ

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه	۲
۲-۱- بیان مسئله	۲
۳-۱- اهمیت و ضرورت موضوع پژوهش	۳
۴-۱- اهداف پژوهش	۴
۵-۱- چهارچوب نظری پژوهش	۴
۶-۱- روش پژوهش	۵
۱-۶-۱- قلمرو مکانی پژوهش	۵
۲-۶-۱- قلمرو زمانی پژوهش	۵
۳-۶-۱- قلمرو موضوعی پژوهش	۵
۴-۶-۱- روش نمونه‌گیری و تعیین حجم نمونه	۵
۵-۶-۱- روش تجزیه و تحلیل	۶
۶-۶-۱- محدودیت‌های پژوهش	۶
۷-۶-۱- شرح واژه‌ها و اصطلاحات به‌کاررفته در پژوهش	۶

فصل دوم: معرفی اصفهان و اصفهان به روایت سفرنامه‌ها

۱-۲- ویژگی‌های اصفهان در دوره‌های مختلف تاریخی	۹
۱-۱-۲- نام‌های اصفهان در دوره‌های مختلف تاریخی	۹
۲-۱-۲- ویژگی‌های سیاسی و اقدامات حکومت‌های مختلف در اصفهان	۱۰
۳-۱-۲- دولت صفویه	۱۴
۴-۱-۲- توسعه کالبدی اصفهان	۱۷
۲-۲- اصفهان در آیین سفرنامه‌ها و اسناد	۱۹
۱-۲-۲- سفرنامه	۲۰
۲-۲-۲- گونه‌شناسی اسناد	۲۱

فصل سوم: باغ ایرانی و باغ‌های اصفهان دوره صفوی

۱-۳- واژه باغ در گذر زمان	۲۸
۲-۳- مفهوم باغ و جلوه آن در فرهنگ ایران	۲۹
۳-۳- پیشینه ذکر باغ ایرانی در متون کهن	۳۰
۴-۳- پیشینه تاریخی باغ در ایران	۳۱
۵-۳- اصول طراحی باغ ایرانی	۳۲
۶-۳- تقسیم‌بندی باغ از دو دیدگاه	۳۲
۱-۶-۳- تقسیم‌بندی باغ از نظر مقیاس‌های مختلف	۳۲

۳۸	تقسیم‌بندی باغ از نظر علل ایجاد(عوامل مشترک و عمومی،عوامل خاص).....	۲-۶-۳
۴۰	نظام‌های باغ ایرانی	۷-۳
۴۰	نظام آب	۱-۷-۳
۴۲	نظام هندسی	۲-۷-۳
۴۶	نظام کاشت	۳-۷-۳
۴۹	نظام ساخت(نظام استقرار ابنیه).....	۴-۷-۳
۵۱	ویژگی‌های مشترک باغ‌های ایرانی	۸-۳
۵۱	ویژگی باغ‌های دوره صفوی در اصفهان	۱-۸-۳
۵۲	اصول به‌کار گرفته‌شده از مکتب اصفهان در باغ‌های دوران صفویه	۲-۸-۳
۵۴	باغ‌های اصفهان در دوره‌های مختلف تاریخ	۹-۳
فصل چهارم: محور چهارباغ اصفهان		
۵۹	سابقه تاریخی چهارباغ	۴-۴
۶۰	فرمان شاه عباس اول راجع به احداث خیابان چهارباغ اصفهان	۱-۴
۶۱	نمود ویژگی‌های شاخص محور اصلی باغ ایرانی در محور چهارباغ	۲-۴
۶۱	تجسم ویژگی‌های بهشت جاودان (آخرت) از دیدگاه قرآن در محور چهارباغ	۳-۴
۶۲	شاخصه‌های مهم معماری پایدار در خیابان چهارباغ و باغ‌های آن	۴-۴
۶۳	توصیف چهارباغ از دیدگاه جهانگردان	۵-۴
۶۳	فیگوئرا(۱۶۱۴م).....	۱-۵-۴
۶۴	پیترو دلاواله(۱۶۱۶-۱۶۲۳م).....	۲-۵-۴
۶۶	تاورنیه (۱۶۲۹-۱۶۷۵م)	۳-۵-۴
۶۸	اولئاریوس(۱۶۳۷م).....	۴-۵-۴
۶۹	شاردن(۱۶۶۴-۱۶۷۰م).....	۵-۵-۴
۷۵	کمپفر(۱۶۸۴-۱۶۸۸م).....	۶-۵-۴
۷۶	جملی کارری(۱۶۹۴م).....	۷-۵-۴
۷۷	ژان اوتر فرانسوی(۱۷۳۴-۱۷۴۳م).....	۸-۵-۴
۷۷	دکتر هنریش بروگش(۱۸۵۹-۱۸۶۱م)	۹-۵-۴
۷۷	ارنست هولتسر آلمانی(۱۸۶۳م).....	۱۰-۵-۴
۷۸	دکتر ویلز انگلیسی(سال ۱۸۶۹م-۱۲۴۹ شمسی).....	۱۱-۵-۴
۷۹	مادام دیولافوا(۱۸۸۱-۱۸۸۶م).....	۱۲-۵-۴
۷۹	توصیف چهارباغ از دیدگاه تاریخ‌نویسان	۶-۴
۸۰	تاریخ عباسی از جلال‌الدین محمد منجم یزدی	۱-۶-۴
۸۰	تاریخ عالم آرای عباسی	۲-۶-۴
۸۱	روضه الصفویه	۳-۶-۴
۸۱	جمع‌بندی سه متون	۴-۶-۴
۸۲	مقطع عرضی چهارباغ	۷-۴
۸۳	بررسی نقشه‌های تهیه‌شده از خیابان چهارباغ در زمان‌های مختلف	۸-۴

- ۸۳-۸-۴. قدیمی ترین نقشه از دولت خانه اصفهان .....
- ۸۸-۸-۴. نقشه تهیه شده توسط پرسکوریاکف و پرانورشیکف چریفک روسی (۱۸۵۱م/۱۲۶۷ق) ...
- ۸۸-۸-۴. نقشه شهر اصفهان توسط پاسکال کست (۱۸۶۷م) .....
- ۹۲-۸-۴. نقشه ترسیمی چهارباغ از دونالد ویلبر .....
- ۹۳-۸-۴. نقشه اصفهان (۱۳۴۲ه.ق) معروف به نقشه سیدرضاخان .....
- ۹۵-۸-۴. نقشه شهر اصفهان از شفقی .....
- ۹۶-۸-۴. نقشه‌ی بازسازی شده شهر اصفهان عصر صفویه .....
- ۹۸-۸-۴. مقایسه و تحلیل نقشه‌ها .....
- ۱۰۰-۹-۴. شکوه چهارباغ در دوره صفویه و ویرانی آن در دوران قاجاریه و پهلوی .....

فصل پنجم: معماری منظر خیابان چهارباغ

- ۱۰۳-۱-۵. خیابان .....
- ۱۰۴-۱-۵. تبارشناسی واژه .....
- ۱۰۴-۲-۵. تبارشناسی کالبدی .....
- ۱۰۴-۳-۵. تبارشناسی کارکردی .....
- ۱۰۵-۲-۵. ویژگی‌های فضای شهری خیابان چهارباغ اصفهان .....
- ۱۰۵-۱-۲-۵. ویژگی‌های کالبدی .....
- ۱۰۵-۲-۲-۵. ویژگی‌های کارکردی .....
- ۱۰۶-۳-۲-۵. ویژگی‌های فضایی .....
- ۱۰۶-۳-۵. نظام کاشت در خیابان چهارباغ .....
- ۱۰۹-۴-۵. نظام آب در خیابان چهارباغ .....
- ۱۱۰-۱-۴-۵. حوض‌ها و نهرهای خیابان .....
- ۱۱۲-۲-۴-۵. مادی‌ها .....
- ۱۱۳-۵-۵. نظام ساخت در خیابان چهارباغ .....
- ۱۱۴-۱-۵-۵. عمارت‌های چهارباغ .....
- ۱۱۶-۲-۵-۵. دیوارهای خیابان چهارباغ .....
- ۱۱۶-۳-۵-۵. کف‌سازی .....
- ۱۱۸-۶-۵. نظام هندسی خیابان چهارباغ .....
- ۱۱۸-۱-۶-۵. قرارگیری چهارباغ .....
- ۱۱۸-۲-۶-۵. زمین چهارباغ .....
- ۱۱۸-۳-۶-۵. اندازه خیابان چهارباغ .....
- ۱۲۱-۷-۵. سرگرمی‌ها و فعالیت‌ها در خیابان چهارباغ .....
- ۱۲۳-۸-۵. نام‌گذاری خیابان چهارباغ .....
- ۱۲۵-۹-۵. تاریخ احداث خیابان چهارباغ .....
- ۱۲۶-۱۰-۵. تعداد و اندازه باغ‌ها و دروازه‌های بزرگ اطراف چهارباغ .....
- ۱۲۷-۱۱-۵. روایت‌ها درباره چهارباغ .....

فصل ششم: کاخ‌های دوره صفوی

۱۲۹	۱-۶- پیشینه تاریخی کاخ‌سازی در ایران
۱۲۹	۱-۱-۶ کاخ‌سازی از دوره ماد تا ابتدای دوره صفوی
۱۳۰	۲-۱-۶ کاخ‌سازی دوره صفویه
۱۳۲	۲-۶- عناصر کاخ‌های دوره صفوی
۱۳۲	۱-۲-۶ دیوار
۱۳۲	۲-۲-۶ در و پنجره
۱۳۲	۳-۲-۶ گنبد
۱۳۲	۴-۲-۶ سقف
۱۳۳	۵-۲-۶ ستون
۱۳۳	۶-۲-۶ پلکان
۱۳۳	۷-۲-۶ بادگیر
۱۳۳	۸-۲-۶ روشنندان
۱۳۳	۹-۲-۶ شیرسر
۱۳۳	۱۰-۲-۶ رخیام
۱۳۴	۳-۶- فضاهای کاخ‌های دوره صفوی
۱۳۴	۱-۳-۶ تالار
۱۳۴	۲-۳-۶ ایوان
۱۳۵	۴-۶- گونه‌شناسی کاخ‌های اصفهان دوره صفوی
۱۳۶	۱-۴-۶ شکل کالبدی و ابعاد
۱۳۷	۲-۴-۶ ابعاد و مقیاس
۱۴۱	۳-۴-۶ درجه تلفیق
۱۴۱	۴-۴-۶ موقعیت در سطح شهر
۱۴۲	۵-۴-۶ روش ساخت
۱۴۴	۵-۶- معرفی گونه‌های کوشک و کاخ‌های برون‌گرا
۱۴۵	۱-۵-۶ کوشک (عمارت) سردر
۱۴۶	۲-۵-۶ کاخ
۱۵۴	۶-۶- شاخصه‌های مهم معماری پایدار در کاخ‌های صفوی
فصل هفتم: باغ‌ها و کاخ‌های اطراف خیابان چهارباغ عباسی	
۱۵۹	۱-۷- کاخ جهان‌نما
۱۶۱	۲-۷- باغ خرگاه
۱۶۲	۱-۲-۷ کیفیت معماری عمارت سردر باغ خرگاه
۱۶۴	۲-۲-۷ توصیف جهانگردان از کاخ خرگاه
۱۶۴	۳-۲-۷ بررسی لیتوگرافی کمپفر از سه باغ (خرگاه، بلبل و گلدسته)
۱۶۶	۳-۷- باغ بلبل
۱۶۶	۱-۳-۷ کاخ هشت‌بهشت
۱۶۷	۲-۳-۷ توصیف جهانگردان از کاخ و باغ هشت‌بهشت

۱۷۰	..... مدرسه همایونی هشت بهشت	۳-۳-۷
۱۷۱	..... کروکی‌های کمپفر و ارائه پلان باغ بلبل	۴-۳-۷
۱۷۳	..... شروع تغییرات کاخ و وضعیت کنونی باغ بلبل	۵-۳-۷
۱۷۴	..... باغ گلدسته	۴-۷
۱۷۷	..... مدرسه سلطانی	۵-۷
۱۷۹	..... باغ هشت‌گوش	۶-۷
۱۸۰	..... باغ تخت	۷-۷
۱۸۰	..... باغ توت	۸-۷
۱۸۳	..... باغ مو	۹-۷
۱۸۴	..... مهمانخانه درویشان نعمت‌اللهی و مهمانخانه درویشان حیدری	۱۰-۷
۱۸۶	..... باغ شیرخانه	۱۱-۷
۱۸۷	..... باغ قفس‌خانه	۱۲-۷
۱۸۸	..... باغ طاووس‌خانه	۱۳-۷

فصل هشتم: نتیجه‌گیری

۱۹۳	..... ۸- نتیجه‌گیری
۱۹۹	..... منابع و مواخذ

پیوست‌ها

۲۰۸	..... پیوست ۱: سفرنامه‌نویسان و تاریخ‌نویسان
۲۱۲	..... پیوست ۲: جدول زمان بازدید سیاحان
۲۱۳	..... پیوست ۳: توصیف سیاحان از اصفهان

فهرست جدول‌ها

صفحه	عنوان
۱۶	جدول (۱-۲) زمینه‌های تشکیل دولت صفویه در باغ‌سازی دوره صفویه
۳۹	جدول (۱-۳) تقسیم‌بندی باغ‌های جدار چهارباغ در سه مقیاس معماری، میانه و شهری
۴۳	جدول (۲-۳) رابطه باغ ایرانی و نظام آب (از منظر نمادپردازی)
۴۶	جدول (۳-۳) رابطه باغ ایرانی و نظام هندسه (از منظر نمادپردازی)
۴۷	جدول (۴-۳) رابطه باغ ایرانی و نظام کاشت (از منظر نمادپردازی)
۴۹	جدول (۵-۳) رابطه باغ ایرانی و نظام ساخت (از منظر نمادپردازی)
۷۳	جدول (۱-۴) محیط حوض‌ها با توجه به گفته‌های شاردن
۷۳	جدول (۲-۴) باغ‌های اطراف حوض‌ها با توجه به گفته‌های شاردن
۱۰۹	جدول (۱-۵) نظام کاشت در خیابان چهارباغ
۱۱۳	جدول (۲-۵) نظام آب در خیابان چهارباغ
۱۲۰	جدول (۳-۵) طول و عرض خیابان چهارباغ
۱۲۳	جدول (۴-۵) سرگرمی‌ها و فعالیت‌ها در خیابان چهارباغ
۱۳۱	جدول (۱-۶) نقاط پراکندگی کاخ‌های اصفهان در دوره صفوی
۱۴۷	جدول (۲-۶) ارتباط ویژگی‌های کاخ‌های برون‌گرا و اصول معماری
۱۹۷	جدول (۱-۸) خلاصه مشخصات کالبدی باغ‌ها

فهرست شکل ها

صفحه	عنوان
۳۰	شکل (۱-۳) بازسازی تصویری چهارباغ تیموری بر مبنای ارشادالزرعه، ترسیم از اندرو گراهام.....
۶۴	شکل (۱-۴) پلان خیابان چهارباغ براساس نوشته‌های فیگوئرا .....
۶۴	شکل (۲-۴) برش عرضی از خیابان چهارباغ براساس نوشته‌های فیگوئرا .....
۶۵	شکل (۳-۴) پلان خیابان چهارباغ براساس نوشته‌های پیترو دلاواله .....
۶۶	شکل (۴-۴) برش عرضی از خیابان چهارباغ براساس نوشته‌های پیترو دلاواله .....
۶۷	شکل (۵-۴) پلان خیابان چهارباغ براساس نوشته‌های تاورنیه .....
۷۳	شکل (۶-۴) ابعاد حوض‌های هفتگانه بر اساس گفته‌های شاردن .....
۷۳	شکل (۷-۴) نام باغ‌های اطراف هر یک از حوض‌های هفتگانه بر اساس گفته‌های شاردن .....
۷۴	شکل (۸-۴) دیوار مشبک، دیوارهای بخشی از خیابان چهارباغ اصفهان .....
۷۴	شکل (۹-۴) محل کاخ جهان نما و محل نامشخص دو دروازه در اطراف آن .....
۷۴	شکل (۱۰-۴) پلان خیابان چهارباغ براساس نوشته‌های شاردن .....
۷۴	شکل (۱۱-۴) برش عرضی از خیابان چهارباغ براساس نوشته‌های شاردن .....
۷۵	شکل (۱۲-۴) برش عرضی از حوض دوم با تخت مثنی در وسط آن بنا به گفته‌های شاردن .....
۷۵	شکل (۱۳-۴) پلان حوض دوم با تخت مثنی در وسط آن بنا به گفته‌های شاردن .....
۷۶	شکل (۱۴-۴) سکوه‌های برآمده پای درختان برای استراحت براساس گفته‌های جملی کارری .....
۸۲	شکل (۱۵-۴) مقطع از خیابان چهارباغ عباسی در دوره‌ی صفویه.....
۸۳	شکل (۱۶-۴) پلان وضع موجود خیابان چهارباغ عباسی.....
۱۱۲	شکل (۱-۵) محل عبور مادی‌ها در خیابان چهارباغ .....
۱۳۷	شکل (۱-۶) پلان شماتیک یک کاخ برونگرا .....
۱۳۷	شکل (۲-۶) پلان شماتیک یک کاخ درونگرا .....
۱۳۷	شکل (۳-۶) پلان کاخ هشت بهشت اصفهان، نسبت عرض به طول تقریباً ۱:۱ .....
۱۳۷	شکل (۴-۶) پلان سردر کوشک باغ خرگاه، نسبت عرض به طول تقریباً ۱:۱ .....
۱۳۸	شکل (۵-۶) سردر بین کاخ بلبل و گلدسته، ترسیم از روی کروکی کمپفر، نسبت عرض به طول ۱:۵،۱.....
۱۳۸	شکل (۶-۶) نمای سردر باغ شیرخانه اصفهان، نسبت ارتفاع به طول ۲:۱ .....
۱۳۸	شکل (۷-۶) نمای سردر باغ بلبل از روی کروکی کمپفر، نسبت ارتفاع به طول ۱:۷، ۱.....
۱۳۹	شکل (۸-۶) نمای کاخ هشت بهشت اصفهان، نسبت ارتفاع به عرض ۲:۵،۱.....
۱۴۰	شکل (۹-۶) نسبت ارتفاع سردر جهان نما به دیوارهای اطراف ۱:۲ .....

- شکل (۶-۱۰) : نسبت ارتفاع سردر باغ شیرخانه به دیوارهای اطراف: نسبت ۱:۳،۳ (نسبت ارتفاع سردر به دیوار جنوبی) نسبت ۱:۳،۷ (نسبت ارتفاع سردر به دیوار شمالی) ۱۴۰
- شکل (۶-۱۱) نسبت ارتفاع سردر باغی در خیابان چهارباغ به دیوارهای اطراف، نسبت ۱:۲،۶ (نسبت ارتفاع سردر به دیوار جنوبی) نسبت ۱:۳،۳ (نسبت ارتفاع سردر به دیوار شمالی) ۱۴۰
- شکل (۶-۱۲) ورودی عقب نشسته در کاخ هشت بهشت، اصفهان ۱۴۲
- شکل (۶-۱۳) موقعیت کاخ‌ها در سطح شهر اصفهان ۱۴۲
- شکل (۶-۱۴) عمود بودن محور اصلی کوشک (کاخ) با محور اصلی خیابان چهارباغ ۱۴۴
- شکل (۷-۱) فضاهای جبهه غربی خیابان چهارباغ ۱۵۹
- شکل (۷-۲) فضاهای جبهه شرقی خیابان چهارباغ ۱۵۹
- شکل (۷-۳) پلان و نمای کوشک باغ خرگاه از روی کروکی ترسیمی از کمپفر ۱۶۳
- شکل (۷-۴) بازسازی طرح سنگی کمپفر بر روی پلان ۱۶۵
- شکل (۷-۵) پلان ترسیمی باغ خرگاه با توجه به کروکی ترسیمی از کمپفر ۱۶۵
- شکل (۷-۶) نمای کاخ هشت بهشت اصفهان، ترسیم از روی عکس گرفته شده از نمای کنونی ۱۶۷
- شکل (۷-۷) عمارت سردر باغ بلبل، ترسیم از روی کروکی کمپفر ۱۷۱
- شکل (۷-۸) شکل سه‌بعدی از باغ بلبل ۱۷۲
- شکل (۷-۹) شکل سه‌بعدی از باغ گلدسته با توجه به طرح کروکی کمپفر ۱۷۷
- شکل (۷-۱۰) شکل سه‌بعدی از باغ هشت گوش با توجه به پلان ترسیمی ویلبر ۱۸۰
- شکل (۷-۱۱) شکل سه‌بعدی از باغ تخت با توجه به پلان ترسیمی ویلبر ۱۸۱
- شکل (۷-۱۲) شکل سه‌بعدی از باغ توت با توجه به پلان ترسیمی ویلبر ۱۸۲
- شکل (۷-۱۳) شکل سه‌بعدی از باغ مو با توجه به پلان ترسیمی ویلبر ۱۸۴
- شکل (۷-۱۴) شکل سه‌بعدی از مهمانخانه درویشان نعمت‌اللهی با توجه به پلان ترسیمی ویلبر ۱۸۵
- شکل (۷-۱۵) شکل سه‌بعدی از مهمانخانه درویشان حیدری با توجه به پلان ترسیمی ویلبر ۱۸۵
- شکل (۷-۱۶) نمای سردر باغی در خیابان چهارباغ (شیرخانه؟) ۱۸۶
- شکل (۷-۱۷) شکل سه‌بعدی از باغ شیرخانه با توجه به پلان ترسیمی ویلبر ۱۸۷
- شکل (۷-۱۸) شکل سه‌بعدی از باغ قفس‌خانه با توجه به پلان ترسیمی ویلبر ۱۸۸
- شکل (۷-۱۹) شکل سه‌بعدی از خیابان چهارباغ ۱۸۹
- شکل (۷-۲۰) شکل سه‌بعدی از خیابان چهارباغ ۱۹۰
- شکل (۷-۲۱) شکل سه‌بعدی از خیابان چهارباغ ۱۹۰
- شکل (۷-۲۲) شکل سه‌بعدی از خیابان چهارباغ ۱۹۰
- شکل (۷-۲۳) شکل سه‌بعدی از خیابان چهارباغ ۱۹۱

شکل (۲۴-۷) شکل سه‌بعدی از خیابان چهارباغ ۱۹۱

شکل (۲۵-۷) شکل سه‌بعدی از خیابان چهارباغ ۱۹۱

فهرست نقشه ها

صفحه	عنوان
۱۸	نقشه (۱-۲) اصفهان در آغاز اسلام
۱۸	نقشه (۲-۲) اصفهان از قرن دوم تا چهارم هجری
۱۹	نقشه (۳-۲) اصفهان دوره‌ی آل بویه و سلجوقیان
۱۹	نقشه (۴-۲) اصفهان دوره صفویه
۳۱	نقشه (۱-۳) پاسارگاد، باغ سلطنتی کوروش
۳۴	نقشه (۲-۳) پلان باغ فین کاشان، باغ قلعه
۶۰	نقشه (۱-۴) نقشه باغ‌ها و چمنزارهای اطراف سمرقند در قرن پانزدهم میلادی / نهم هجری
۸۹	نقشه (۲-۴) نقشه اصفهان توسط نقشه برداران روسی
۹۰	نقشه (۳-۴) قسمتی از نقشه شهر اصفهان، اثر پاسکال کوست
۹۱	نقشه (۴-۴) نقشه شهر اصفهان، اثر پاسکال کوست
۹۳	نقشه (۵-۴) نقشه ترسیمی از چهارباغ اصفهان، دونالد ویلبر
۹۴	نقشه (۶-۴) نقشه سید رضاخان
۹۴	نقشه (۷-۴) دسترسی‌های موجود شهر بر روی نقشه سید رضاخان در پیرامون میدان نقش جهان
۹۴	نقشه (۸-۴) باغ و مزارع اطراف موجود شهر در اطراف خیابان چهارباغ عباسی بر روی نقشه سید رضان
۹۵	نقشه (۹-۴) نقشه شهر اصفهان، ترسیم در سال ۱۳۵۲
۹۶	نقشه (۱۰-۴) نقشه بازسازی شده شهر اصفهان صفوی، مهوش عالمی
۹۶	نقشه (۱۱-۴) محلات، خیابان‌ها و آثار تاریخی شهر اصفهان، تیرماه ۱۳۳۳
۹۷	نقشه (۱۲-۴) کاربری‌های اطراف خیابان چهارباغ
۱۲۷	نقشه (۱-۵) طرح توسعه شهر اصفهان در عصر صفویه، دروازه‌های موجود در خیابان چهارباغ عباسی
۱۲۹	نقشه (۱-۶) پلان دژتپه نوشیجان ملایر
۱۲۹	نقشه (۲-۶) پلان بازسازی شده کاخ آپادانا در شوش
۱۴۷	نقشه ۳-۶: پلان طبقه همکف چهل‌ستون قزوین
۱۴۷	نقشه ۴-۶: پلان طبقه اول چهل‌ستون قزوین
۱۵۰	نقشه (۵-۶) مقطع افقی گوشه شمال غربی طبقه همکف رکیب‌خانه، اصفهان. موقعیت برج رکیب‌خانه را در سمت غربی این تصویر می‌توان دید
۱۵۳	نقشه (۶-۶) پلان کاخ چهلستون، اصفهان
۱۶۱	نقشه (۱-۷) پلان طبقه همکف کاخ جهان‌نما
۱۶۱	نقشه (۲-۷) پلان طبقه اول کاخ جهان‌نما

- نقشه (۳-۷): پلان طبقه دوم کاخ جهان نما ۱۶۱
- نقشه (۴-۷) پلان طبقه همکف سردر باغ خیمه‌گاه ۱۶۳
- نقشه (۵-۷) پلان طبقه اول سردر باغ خیمه‌گاه ۱۶۳
- نقشه (۶-۷) پلان ترسیمی باغ خرگاه، با توجه به کروکی ترسیمی از کمپفر ۱۶۵
- نقشه (۷-۷) پلان هشت بهشت اصفهان ، طبقه اول ۱۶۷
- نقشه (۸-۷) پلان هشت بهشت اصفهان ، طبقه همکف ۱۶۷
- نقشه (۹-۷) نقشه کوشک و آب‌نماهای اطراف کاخ هشت‌بهشت اصفهان ۱۶۹
- نقشه (۱۰-۷) پلان ترسیمی باغ بلبل با توجه به کروکی ترسیمی از کمپفر ۱۷۲
- نقشه (۱۱-۷) پلان ترسیمی باغ بلبل ۱۷۲
- نقشه (۱۲-۷) تصویر هوایی از باغ هشت بهشت و مدرسه چهارباغ ۱۷۴
- نقشه (۱۳-۷) پلان ترسیمی باغ گلدسته با توجه به کروکی ترسیمی از کمپفر ۱۷۶
- نقشه (۱۴-۷) نقشه ارسن مادر شاه اصفهان، ۱-بازارچه بلند ، ۲- مدرسه چهارباغ، ۳-کاروانسرای مادر شاه ... ۱۷۸
- نقشه (۱۵-۷) پلان ترسیمی باغ هشت‌گوش اصفهان ۱۷۹
- نقشه (۱۶-۷) پلان باغ تخت، براساس ترسیم ویلبر ۱۸۱
- نقشه (۱۷-۷) پلان باغ توت، براساس ترسیم ویلبر ۱۸۲
- نقشه (۱۸-۷) پلان باغ مو، براساس ترسیم ویلبر ۱۸۳
- نقشه (۱۹-۷) پلان مهمانخانه درویشان نعمت‌اللهی، براساس ترسیم ویلبر ۱۸۴
- نقشه (۲۰-۷) پلان مهمانخانه درویشان حیدری، براساس ترسیم ویلبر ۱۸۵
- نقشه (۲۱-۷) پلان باغ شیرخانه، براساس ترسیم ویلبر، دو ورودی از سمت رودخانه و خیابان چهارباغ ۱۸۷
- نقشه (۲۶-۷) پلان باغ قفس‌خانه، براساس ترسیم ویلبر، دو ورودی از سمت رودخانه و خیابان چهارباغ ... ۱۸۷
- نقشه (۲۷-۷) پلان خیابان چهارباغ عباسی ۱۸۷

فهرست عکس‌ها

صفحه	عنوان
۲۳	عکس (۱-۲) دید به اصفهان، گراور ۱۶۵۶ میلادی: از روی طرح آدام اولناریوس ۱۶۳۷ میلادی
۲۴	عکس (۲-۲) بخش انتهایی خیابان چهارباغ اصفهان، اثر بروین
۲۴	عکس (۳-۲) سردر یکی از باغ‌های خیابان چهارباغ، اثر بروین
۲۵	عکس (۴-۲) ابتدای خیابان چهارباغ و باغ هزارجریب در انتهای آن، اثر بروین
۲۵	عکس (۵-۲) دید به مدرسه چهارباغ و اختلاف سطح در زمین کنار آن، اثر بروین
۲۵	عکس (۶-۲) چهارباغ کهنه، اصفهان
۲۵	عکس (۷-۲) چهارباغ پایین و نهر سنگی وسط خیابان
۲۶	عکس (۸-۲) چهارباغ کهنه، اصفهان
۲۶	عکس (۹-۲) چهارباغ کهنه، اصفهان
۲۶	عکس (۱۰-۲) چهارباغ در اواخر عهد ناصرالدین شاه، اصفهان
۲۶	عکس (۱۱-۲) چهارباغ، اصفهان، دید به خیابان آمادگاه
۳۰	عکس (۱-۳) بازسازی تصویری چهارباغ تیموری بر مبنای ارشادالزراع
۳۱	عکس (۲-۳) پاسارگاد، باغ سلطنتی کوروش
۳۳	عکس (۳-۳) باغ جهان‌نما-شیراز، باغ کوشک
۳۳	عکس (۴-۳) هشت بهشت-اصفهان، باغ کاخ
۳۴	عکس (۵-۳) باغ خرگاه-اصفهان، باغ چادر
۳۵	عکس (۶-۳) باغ شازده ماهان، باغ تخت
۳۵	عکس (۷-۳) باغ ایل‌گلی-تبریز، باغ آب
۳۶	عکس (۸-۳) مقبره شاه‌نعمت‌الله‌ولی - کرمان، باغ مزار
۳۶	عکس (۹-۳) نارنجستان قوام-شیراز، باغ منزل
۷۸	عکس (۱-۴) نمایی از خیابان چهارباغ، هولستر
۷۸	عکس (۲-۴) نمایی از خیابان چهارباغ، هولستر
۷۸	عکس (۳-۴) نمایی از خیابان چهارباغ، هولستر
۸۴	عکس (۵-۴) دورنمایی از دولتخانه اصفهان از کمپفر
۸۵	عکس (۶-۴) دورنمایی از دولتخانه اصفهان از کمپفر، پلان
۸۶	عکس (۷-۴) پلان خیابان چهارباغ از کمپفر
۸۷	عکس (۸-۴) موقعیت عناصر و بناهای دولتخانه صفوی در اصفهان
۹۲	عکس (۹-۴) ترتیب حوض‌های چهارباغ براساس نقشه پاسکال کست